

1711.

- 20te = Thomaeus, Christianus: De vera origine, natura, progressu,
et interitu iudiciorum Westphalicorum. 23 Sept. 1711 & 1732
- 21^a = Thomaeus, Christianus: De occasione, conceptione ac intentione
constitutoris criminatae Cardinali. 4 Sept. 1711, 1718, 1731 & 1739.
- 22^a = Thomaeus, Christianus: De non recedendo contracta & con-
tentionis ab metum spectrum. 2 Sept. 1746 & 1732
- 22^e Thomaeus, Christianus: De non recedendo contracta con-
tentionis ab metum spectrum.
- 23^a = Thomaeus, Christianus: De usu pratico distinctionis
hominum in ingenuos et libertinos. 3 Sept.
- 24^a = Thomaeus, Christianus: De usu pratico distinctionis
hominum in liberos et servos
- 25^a = Thomaeus, Christianus: De origine processus inquisitorii
2 Sept. 1724 & 1729.
- 25^e Thomaeus, Christianus: De origine processus inquisitorii
1735.

[Faint, illegible handwriting in a cursive script, likely a list or ledger with multiple columns.]

348. num. 54. 2. 4. 1729.

Q. F. F. S.

DISSERTATIO INAUGURALIS JURIDICA, 220

DE

**NON RESCIN-
DENDO CONTRACTU
CONDUCTIONIS OB METUM
SPECTRORUM,**

QUAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORUSSIÆ, MARCHIONE BRANDEN-
BURGICO, ET DUCAT. MAGDEB. GUBERNATORE,

&c. &c.

PRÆSIDE

DN. CHRISTIANO THOMASIO,
SACRÆ REGIÆ MAJESTATIS BORUSSIÆ CONSILIA-
RIO INTIMO, UNIVERSITATIS FRIDERICIANÆ DIRECTO-
RE AC PROFESSORE PRIMARIO, FACULTATIS JURIDICÆ ORDI-
NARIO, ET h. t. DECANO,

PRO LICENTIA

SUMMOS IN UTROQUE JURE HONORES OBTINENDI,
IN ALMA FRIDERICIANA,

IN AUDITORIO MAJORI

Horis ante & pomeridianis d. 10. April. MDCCXI.

Publico Eruditorum examini submittit

JACOB IMMANUEL HAMILTON,

POMERANUS.

RECUSA: HALÆ MAGDEBURGICÆ,

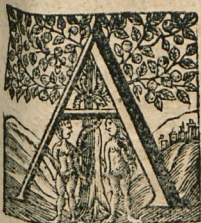
Typis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr. 1725.

DISSERTATIO INAUGURALIS
DE NON RESCINDENDO
CONTRACTU CONDUCTIONIS
OB METUM SPECTRORUM.

§. I.

Nte omnia videndum de quæ-
stione præjudiciali, an sint spectra-
Ubi prima cautio, nequis præcipi-
tenter eos, qui de existentia spe-
ctorum dubitant aut eam negant,
atheismi & impietatis arguat, cum
etiam viri pii & probi omnibus

*vis & pro-
bos etiam
viros de exis-
tentiâ spe-
ctorum du-
bitare.*

oratum lucem Evangelii fuerint, qui non absqueratio-
nibus in hanc sententiam inclinaverunt. (a)

(a) Cum propositum non sit, cum quoquam velle inde-
center rixari, & tempus non superfit, plures autores,
qui de spectris scripserunt evolvere, credo mihi à ne-
mine vitio verti posse, quod potissimum operam datu-
rum sim, ut in testimonium adducam Ludovicum Lava-

A terum

terum, Theologum Tigurinum eximium, in primis cum hic in tractatu de spectris maximopere operam dederit, ut sententiam de existentia spectrorum, quantum fieri potest, multis argumentis corroboraret. Ita vero ille statim in praefatione. *Multi, inquit, qui nihil harum rerum unquam vel viderunt vel audiverunt, putant omnia, quae de iis dicuntur, esse meras vagas & aniles fabulas; homines enim simplices, item timidos, & superstitiosos sibi ipsos persuadere, quod haec vel illa viderint & audiverint, cum res longe aliter se habeat.* Edorso sunt alii, qui, cum primum aliquid audiunt, noctu praesertim, statim existimant, spectrum aliquod vagari, magnamque animo molestiam capiunt, eo quod res physicas à spectris non possint secernere. Quidam vero, praecipue illi, qui ex animabus defunctorum lucrum venantur, dicunt, pleraque, quae audiuntur & conspiciuntur, animas esse mortuorum, opem à viventibus petentes, ut e cruciatu maximorum dolorum Purgatorii liberentur. Multi non plebeji solum homines, sed etiam **EXCELLENTE**s viri, mirantur, an sint spectra, & quidnam sint. Et adhuc clarius part. I. cap. 2. p. 8. Complures fuerunt omnibus temporibus, qui negarunt spiritus aut spectra existere. Epicurei, quae de illis referuntur, omnia viderunt, & profigmentis ludibriisque habuerunt, quibus pueri & imperiti atque simplices homines terrentur &c. Hodierno quoque die multi **PII**, & **BONI VIRI** illa, quae de spectris ultro citroque dicuntur, fabularum loco habent, partim quod toto vite tempore nulla eis apparuerunt, partim & praecipue, quod superioribus aliquot seculis homines, confectis apparitionibus, visionibus & miraculis, à Monachis & Sacerdotibus toties decepti sunt, ut nunc vera quoque profalsis habeant.

§ II.

Deinde etiam opera danda, ut, antequam de quæ-^{Premissa}stione hac præjudiciali sententiam nostram aperiamus,^{definitio} declaremus, quid nomine spectrorum intelligamus. (b)^{Spectrorum}

Ubi missis sententiis variis Ethnicorum Philosophorum de spectrorum definitione (c) supponimus, eos, qui spectrorum existentiam hodie inter Christianos adstruant, per spectra intelligere substantias incorporeas, quæ conspectæ vel auditæ, vel tactu etiam perceptæ, hominibus terrorem inferunt. (d) Utrum vero hæc substantiæ incorporeæ sint animæ defunctorum, an angeli aut dæmones, ad nostrum scopum quidem id non pertinet, sed ea disquisitio Dominis Theologis est relinquenda. (e)

(b) Ne scilicet conceptu vago & confuso inepti fiamus ad observandas leges bonæ disputationis. Unde mallet, ut ipse Lavaterus *part. I. c. 7.* non collegisset tam varia & perversa, lectores magis confundentia, quam erudientia pe viso, visione, terriculamento, phantasmate, phasmate, pneumate, Laribus, Præstitibus, Hostiliis, Geniis, Penatibus, umbris, Lemuribus, Maniis, Lamiis, Strigibus, Gorgonibus, incubis, succubis, Empusis, Faunis, Satyris, Silenis, Onocentauris, Harpyis, Syrenibus & aliis infinitis. Quamvis aliquo modo excusationem mereatur, cum titulus libri non solum de spectris loquatur, sed & de Lemuribus, & magis, atque insolitis fragoribus, variisque præflagitationibus &c.

(c) Quidam ex philosophis spectra appellabant species visibiles, & quæ nos spectra vocamus, dicebantur ab iis Phantasmata Gellius *l. 5. c. 16.* *Stoici causas videndi dicunt radiorum ex oculis in ea, quæ videri queunt, emissionem, aerisque simul intentionem. Epicurus autem assuetudine semper ex omnibus corporibus simulacra quedam cor-*

porum ipsorum, eaque sese in oculos inferre atque in fieri sensum videndi putat. Cicero l. 15. Epist. 16. *Que Epicurus & Democritus ædola, Cælius Epicureus spectra dixit.* Scilicet, ut Cassendus explicat ad lib. 10. Laertii p. m. 129. *Species seu formas visibiles, sensibiles, intentionales, quas Cicero imagines, Quintilianus figuras, Lucretius simulacra dixit.* Plutarchus de placitis philos. l. 4. c. 14. ea explicat de speciebus visibilibus in speculo. *Phantasmata autem vocat ibidem c. 12. quibus rapimur Phantastico & inani attractu. Hæc offeruntur Melancholicis & furiosis.*

(d) Lavaterus l. 1. c. 1. p. 1. *Theologi accipiunt (spectrum) pro substantia incorporea, que conspectu vel auditu hominibus terrorem inferi.* Nos addidimus sensum tactus, cum multa narrentur de spectris nec visis, nec auditis, sed tactu perceptis. Confer Lavaterum *parr. 1. c. 4. p. 18.*

(e) Gentiles enim, item Judæi noviores, item Turcæ crediderunt ac credunt, animas quasdam errare, & subinde hominibus apparere. Lavaterus *parr. 2. c. 1.* Pontificii etiam docent, animas in inferno & purgatorio existentes quandoque apparere, atque Laicos instruant, quomodo circa tales animas se gerere debeant, item docent, esse bonum opus, animas liberare. *Id ibid. cap. 2.* Quisnam sit scopus & effectus huius doctrinæ, docet c. 3. & postea falsitatem eius prolixius ostendit *capite 4. & seq.* per argumenta Theologica inculcans, quod spectra sint angeli mali, rarissime boni, nequaquam vero animæ mortuorum.

§. III.

Rationes eorum, qui spectra negant.

Rationes igitur, quibus utuntur, qui spectra negant, potissimum ad duas classes referri queunt, vel enim factum respiciunt, vel causas facti. Quoad primam classem

classe[m] non dissententur ipsi dissentientes, quod sæpius homines, qui putarunt spectra sibi apparuisse, fuerint decepti a seipsis, sæpissime vero ab aliis hominibus. (f) Quoad secundam classe[m] utriusque deceptionis (g) variaz causæ esse possunt ac solent, tam naturales quam morales, puta melancholia, furor, meticulositas, imbecillitas visus & auditus, pertinacia, amor, odium, otium, invidia, avaritia, ambitio, lascivia, libido, cupiditas allos irridendi, furandi, superstitio &c. (h)

(f) Sic Lavaterus *part. I. c. 2.* variis exemplis declarat, melancholicos & furiosos multa sibi imaginari, quæ revera non sunt, quorum etiam refert Lycantropiam & Hydrophobiam, item Ephialtem. In *capite 3.* probat, meticulosos homines fingere, se spectra videre & audire, in primis mulieres & pueros. In *capite 4.* ostendit, quod illi, qui imbecilli visu & auditu sunt, sibi multa imaginentur, quæ revera non sunt, item Ebrios multa videre quæ non sunt, quosdam videre seipsos, maximas item deceptiones oriri, si metus & imbecillitas visus aliorumque sensuum concurrant. In *capite 5.* transit ad eos, qui alios terrent, ut putent se spectra vidisse vel audivisse, v. g. juvenes hilares & jocosos, vestes quibus diabolus referant, induentes, scorta, scortatores, fures. *Capite 11.* recenset varias res physicas, vulgo pro spectris habitas, puta animalia, mures, cartos, onocrotalos, canes, &c. Item echo, noctu ludentia, lucernas ardentes, exhalationes, res in speculis opticis visas &c.

(g) Ita v. g. meticulositas causa non solum est, ut ipsi nos decipiamus, sed etiam ut decipiamus alios, quemadmodum oscitante uno oscitat & alter. Ita pertinacia & præterensa in fallibilitas, aut pudor intempestivus errorem confitendi, non solum nos impellit, ut alios stu-

dio decipiamus, sed etiam videmus quotidie homines tali pertinacia præditos, a seipsis decipi, ut credant se talia videre, quæ non vident. Quamvis ista applicatio non possit fieri in omnibus causis, sed ex illis quædam magis pertineant ad deceptiones proprias, ut v. g. imbecillitas visus, quædam ad deceptiones aliorum, ut cupiditas furandi, scortandi &c.

- (h) Vide Lavateri capita modo lit. f. recensita. Potissimum autem huc pertinet *cap. 10. part. I.* cuius rubrica est: *mirum non esse, quod olim falsæ apparitiones factæ sint, neque mirum esse, si hodie quoque fiant*, ubi ipse sequentes causas, avaritiam, invidiam, otium, amorem &c. recenset, quod hæc præ reliquis hominum generibus eos, qui in monasteriis & collegiis degunt, ad fingenda spectra irritent.

§. IV,

*Fraudes
multæ sacerdotum
apud Gentiles
& Clericos
Pontificii
hic interve-
nientes.*

In primis autem tam Gentilium sacerdotes, quam apud Christianos Clerus Pontificius varias causas habuerunt, fictione spectrorum decipiendi Laicos, aut alios incautos, atque illis inanem metum incutiendi; Potissimæ causæ fuerunt, expletio testalibidinis, opum & gloriæ acquisitio, persuasio variorum errorum, qui si a Laicis crederentur, augebant honores & divitias Cleri &c. (i)

- (i) Lavaterus *part. 1. c. 6. p. 22.* *His accedit, quod omnibus sæculis aliqui sacerdotes existerunt, qui res miras exercentes, & magicis artibus operam dantes, stultos homines, qui illos maximi fecerunt, variis modis dementarunt, ut magnam vim argenti colligerent, & voluptatibus indulgerent.* Ubi simul ex Josepho adducit historiam de Mundo, ope sacerdotum Ægyptiorum, sub fictione

fictione ac si Anubis esset, Paulinam nobilem fœminam stuprante, item ex Ruffini Historia Ecclesiastica, de Tyranno sacerdote Alexandrino, sub specie Saturni matronas plurimas comprimente. In *cap. 7.* ex Theodoro Lectore refert exemplum Timothei Æluri, itidem Alexandria se angelum mentientis, & sic ad Episcopatum evedi, item notam historiam de quatuor monachis ordinis prædicatorum, Bernæ initio sæculi decimi septimi multas apparitiones fugentium, ad refutandos Franciscanos, immaculatam conceptionem virginis fingentes, & propterea crematos. Subiungit Lavaterus *p. 34.* *Certum est, quod, postquam illorum monachorum impietas, doli & scelera percrebuerunt, res Clericorum labefactari ceperunt, & multis piis viris magis magisque suspecta esse, eum dixerunt, hanc vel illam animam operum eorum expetivisse; cereus sua sponte accensus fuisse: hanc vel illam imaginem locutam, lacrymatam esse, ab uno loco in alterum se movisse; hunc vel illam divam monasterium ornasse pretiosis reliquiis: cruces sanguine Christi conspersas esse: etsi confirmationem Pontificum super his rebus impetrarint, tamen multis deinceps noluerunt credere, remita se habere.* Item, quod hic vel illi sanctus Pater in ecstasi incidens res mirandas viderit; quod Franciscus & Catharina Senensis quinque vulnorum Christi stigmata in suo corpore gestarint. Ad hec non immeritò dubitari cepit de transubstantiatione panis in corpus Christi, cum toties hostiam veneno infecerint. Item de illis, quæ de indulgentiis, vigiliis, ordinibus, purgatorio, aqua lustrali, satisfactionibus, pleno ore declamarunt. *Capite 8.* ex Sleidano recenset ludum eruentum & funestum, à monachis Franciscanis Aureliæ in Gallis 1534. inventum, in odium fœminæ cuiusdam honestæ, ideo quod testamento suo cauerat ut sine pompa & strepitu sepeliretur. In *capite 9.* varia exempla ex

Stum-

Stumpſio Parochi in Helvetia, ſub ſpecie beatæ virginis virgunculæ ſimplici & ſuperſtitioſæ apparentis, et que ſtuprum perſuadentis, ex Roterodamo, alterius Parochi, ſpectrum fingentis, ſed fuſte probe dolati, item alterius, vivos caneros, quibus ad latus cereoli arrentes affixi erant, in cœmeterium noctis tempore immittentis, & blebem decipientis, ac ſi de functorum animæ eſſent, quæ miſſis & eleemoſynis flagitarent è cruciati liberari, & ſimilia ex Buchanano & propria experientia narrat. In capite 10. p. 45. vero oſtendit, nec ipſos Pontifices à fingendis ejuſmodi apparitionibus & ſpectris immunos fuiſſe, exemplo Bonifacii octavi aliorumque. Et notanter dicit p. 44. *Ad hæc Clerici (pontificii) hanc quoque prærogativam habent, quod homines, præſertim ſuperſtitioſi, eos ſumma obſervantiâ colant & diligant: nemo putat, eos rebus malis, fraudibus & dolis ſtudere: omnes expectant ab eis longè alia. Poſſunt igitur ſi rebus malis operam dent, facile latere, niſi Deus malitiam eorum, mirabili indicio producat, & in lucem protrahat.* Propius ad rem faciunt ea, quæ Parte 2. cap. 3. p. 105. diſſert. *His apparitionibus, miſſæ, ſimulacra, ſatiſfactiones, peregrinationes religionis ergo, reliquæ ſanctorum, vota monaſtica, feriæ, auricularis confeſſio & alii cultus atque ceremoniæ; breviter omnia, quæ ex ſcripturis ſacris probari non potuerunt, magnam auctoritatem paulatim naſta ſunt. Res eo deducta fuit, ut multi pii & ſimplices homines genium ſuum fraudarent, ut haberent, quibus otioſos monachos & ſacerdotes alerent, & quæ ſimulacris offerrent. Sacella, altaria, monaſteria, perpetuos bychnos, anniverſaria, fraternitates, & alia fundarunt, ut ſuos ex tormentis purgatorii redimerent. Hoc enim ut facerent, nocturni illi leniores juſſerunt. Mutanda aliquando eorum hortatu fuerunt teſtamenta. His rebus ſacerdotes & monachi par-*

roccias, collegia & monasteria annuis redditibus valde auxerunt: optima pradia, vineas, agros, prata, vinaria, piscinas, mancipia, jurisdictiones, magna dominia & jus gladii sibi compararunt. Postquam enim homines firmiter crediderunt animas redire, plerique omnia fecerunt quaecunque illa postularunt. Hoc modo fecerunt omnium sanctorum & ordinem Carthusianorum ortum esse, simul perspicue ostendit p. 106. seq. Parte 3. cap. 4. p. 81. docet simile interesse sacerdotum Bethnicorum, dum umbræ apparentes petierunt honestam sepulturam, & ut iusta funebria ac aliæ ceremonie in eorum gratiam haberentur, unde cenotaphia nata esse, Septimas, Tricesimas, Anniversaria sacra &c. Denique ead. part. 3. cap. 10. p. 200. adhuc alia observat huc pertinentia; scilicet persuasum esse populo, ad pellenda spectra imprimis conferre, si quis oret Ave Maria. Ulterius progressi, inquit p. 202. aquam peculiaribus ceremoniis exorcizarunt, & consecrarunt &c. hanc vim tribuentes inter alia, quod pellat spectra & phantasmata. Salem similiter consecrarunt & docuerunt, quocunque projiciatur, pellere spectra &c. Adhæc lucernas, palmas, herbas & alias creaturas certis ceremoniis & verbis adjararunt, ad pellenda, ut vocant, phantasmata. In loca illa, in quibus spectra vel visa vel audita sunt, & hæc & alia, ut reliquias sanctorum, detulerunt. Affirmarunt etiam, campanas vel siminnabula suo clangore diabolos ex aere pellere. Ceterum anime ille fictitiæ nihil petierunt tam obnoxii, quam ut frequentes missæ in eorum gratiam celebrarentur: illas enim ad redimendum eas ex purgatorio maximas & incredibiles vires habere asseruerunt. Et p. 205. Audivi homines, qui proficiscerentur, se tam supersticiosos fuisse, ut, cum sacerdos hostiam ut vocant, elevaret in celebratione missæ, statim manu vultum deserferint, quod cre-

derent ad hoc prodesse, ut nulla spectra adspicibili forma illis essent occurrentia.

Rationes affirmantium spectra, non omni exceptione majores.

§. V.

Confirmavit eos, qui existentiam spectrorum negarunt, quod viderent rationes, quæ pro eorum existentia proferuntur, ita esse comparatas, ut ex hypothese ipsorum dissentientium non pauca contra eas proferri haud absque verosimilitudine possint. Id quod docebunt sequentia.

§. VI.

Scilicet (1) provocatio ad varias biosorias gentilium.

Dari spectra, probare voluerunt dissentientes ex variis historiis gentilium. (1) Sed non deficit prioribus exceptio, etiam historicos Gentilium potuisse bona fide errare, uti errarunt hodiernum multi viri boni pontifici, miracula falsa pro veris narrantes, (m) aut etiam ipsos de quibus talia narrantur, vel fuisse deceptores, aut deceptos. (n)

(1) Huc pertinet integrum *Caput 12. part. 1.* Lavateri, scilicet ex Svetonio, quod Triton Julio Casari apparuerit, ex Plutarcho, Theseum in pugna Marathonica visum, item de Bruti malo genio, item ex Valerio Maximo, Dione Cassio, Plinio, Capitolino, Vopisco, Ammiano Marcellino, Lucano, plura exempla ibidem adducta.

(m) Ut taceam, quæ de historicorum Græcorum & Romanorum quorundam fide, etiam in aliis suspecta, jam alii narrantur. Conf. dissert. Dn. Præfidis de Fide Juridica c. 2. §. 12. 17. seq. & in cautel. circa præcogn. Jurispr. c. 5. p. 67. seq.

(n) Quod facile patebit, si quis ad singula a Lavatero adducta ip. d. cap. 12. applicet monita ejusdem jam supra lit. f.

lit. f. excerpta; annon metus, debilitas visus, lascivia, ambitio, avaritia &c. ejusmodi historiis occasionem dederint.

§. VII.

Sed tamen insuper probatur, esse spectra, ex historia veteris Ecclesie & scriptis Sanctorum Patrum (o). Hic vereor, ne increduli eadem opponant, quæ opposuerunt historiis gentilium, (p) ne urgeant, sæpe sub nomine Ecclesie veteris, latere Ecclesiam supersticiosissime Papalem, (q) item nec Patres primorum seculorum, etiam aliis maxime venerandos, hic a suspitione fraudum, saltem piarum, immunes esse. (r)

(o) *Ad historias veteris Ecclesie & scripta Sanctorum Patrum.*

(o) Ita Lavaterus *part. 1. c. 13.* ex Sozomeno, Theodoro Lectore, Nicephoro, Abdia, Ambrosio, Augustino, Gregorio, vitis Patrum, vita Johannis Chrysofomi, exempla de spectris adducit.

(p) Scilicet Patres, etsi fuerint viri Sancti, optimi, pii homines tamen fuerunt. At errare humanum est. Affectibus incitari ad pias fraudes, ut vocantur, humanum est.

(q) Loquatur hic ipse Lavaterus *d. c. 13. p. 60.* *Apud Nicephorum & Abdiam multa extant de visionibus, somniis, miraculis sanctorum, item de spectris. Diligentius enim illa descripsisse doctis videntur, quam alia, quæ plus ad propositum fecissent, & majore cum fructu a lectoribus cognosci potuissent. Evolvunt historias, quæ posteris temporibus, præsertim a monachis descriptæ sunt, innumera hujus generis occurrunt. Hoc tamen dissimulare non possum, multa, ab eis ita describi, ut lectoribus non immerito suspecti sint. Ludovicus Vives, Beatus Rhenanus, & alii viri docti in descriptione alia-*

rum quoque rerum, de monachorum Chronicis queruntur, quod ab hominibus indoctis absque iudicio collecta sunt. Subjungit quidem Lavaterus. Quisque tamen tribuat eis, quantum voluerit. Etsi vero multa in illis sint inepta & ridicula, tamen credendum est, quaedam saltem ita se habere, ut illi literis mandarent. Sed mallet, ut rationem addidisset, cur illis in quibusdam quæ de Spectris narrant, credendum sit. Nam de aliis rebus nemo forte litem movebit Lavatero. Imo audiamus ipsum Lavaterum capite statim sequente 13. p. 62. Quod legendas sanctorum, ut vocant, promtuarum exemplorum & vitas patrum attinet, in quibus multa apparitiones spirituum continentur, non multum iis tribuere possumus. Pleraque enim, quæ in illis extant, parum sunt verosimilia. Fortassis religionem & timorem hominibus, fictis illis narrationibus, injicere voluerunt. &c. Petrus Damianus &c. cujus magna est in Papatu propter doctrinam & pietatis opinionem autoritas, narrat quendam Clericum Coloniensem, quodam tempore equo fluvium transeuntem, Sanctum Severinum, Episcopum Coloniensem, (qui non multo ante e vivis excesserat, & sepulcro conditus multis miraculis claruerat) in illo vidisse. Hunc apprehendisse frenum Clerici, ne ulterius progrediretur. Clericum obstupuisse, & cur illic tantus vir detineretur? inquisivisse. Episcopum petiisse, ut manum ei preberet, ut sentiret, quomodo haberet. Cumque manum Clerici aquæ impressisset, momento, propter ingentem calorem carnes resolutas diffluxisse, ut nulla ossa tantum apparerent. Ad quem Clericus: Cum sis tam celebris in Ecclesia, qui sis, ut ita crucieris? Respondit Severinus: hanc solum ob causam, quod horas canonicas per distincta horarum spatia non absolvi. Fui enim in aula Imperatoris, consilii ejus occupatus. Mane enim omnibus coactis, toto die negotiis aliis fui implicatus.

tus, idè hujus aroris sero supplicium. Sed omnipotentis Dei auxilium uterque imploremus, ut manum suam restituat, quod statim factum est. Et dixit ad Clericum: Vade fili, obsecra fratres ecclesie nostrae, ut pro me preces fundant, & indigentibus eleemosynas distribuunt, sacrificiorumque votis insistant. His enim peractis ego mox ex tormemis illis liberabor, & expectantibus me beatorum civium choris adjungar. Et merito Lavaterus totam hanc narrationem pro fabulosa habet. De aliis igitur, cur non idem ferant iudicium alii, causam non videmus.

(r) Quod Gregorii dialogos attinet, inquit Lavaterus part. 2. cap. 12. p. 145. non possum dissimulare, multa illis contineri, quae nequaquam verisimilia, sed fabulis anilibus similia sunt. Non quod sanctus ille Pater ex malitia ea exscripserit, sed quia nimis fuit credulus, & multa ex aliorum potius relatione in suos libros consulerit, quam quod certa & explorata habuerit &c. Deinde etate Gregorii ceptum est, illis apparitionibus & visionibus multum tribui. Vera quoque & simplex doctrina illis ipsis temporibus valde coeperat labefactari. Plurimum autem refert, in quae quisque tempora incidat. Ipsemet passus est sua tempora &c. Quidam eum excusantes dicunt, quod ideo dialogos suos miraculis & prodigiis reverterit, ut pertinaces & duri animi Longobardorum illis exemplis mollescerent, veramque religionem amplecterentur, quam tanopere insectari fuerant. Quod autem nequaquam utile sit his adminiculis, fidei scilicet narrationibus propagare veram fidem, etiam Vives lib. 5. de errandis disciplinis, agnoscit. Sed forte Augustini saltem autoritas erit omni exceptione major.

B 2

Uti;

Utinam eam non ipse Lavaterus deprimeret, dum in arte 3. c. 10. p. 199. seq. ubi voluit ostendere, varias superstitiones paulatim crevisse, de eo sic scribit: D. Augustinus lib. 22. de civit. Dei c. 8. ponit talem historiam. Vir tribunicius Hesperius, qui apud nos est, habet in territorio Fussalensi fundum Cubedi appellatum, ubi cum afflictione animalium & seravorum suarum, domum suam spirituum malignorum vim maximam perpeti, comperisset, rogavit nostros, ne absentis Presbyteros, ut aliquis eorum eo pergeret, cujus orationibus cederent. Perrexit unus, obratis ibi sacrificium corporis Christi, orans, quantum potuit, ut cessaret illa vexatio. Deo propitius miserante cessavit. Acceperat autem ab amico suo terram sanctam, de Hierosolymis altaram, eamque suspenderat in cubiculo suo, ne quid mali etiam ipse pateretur. At ubi domus eius ab illa infestatione purgata est, quid de illa terra fieret, cogitabat, quam diutius in cubiculo suo, reverentia causa habere volebat &c. Subjungit statim Lavaterus. Hinc claret, superstitionem statim cepisse, & ut sit, ingenti incremento auctam esse &c. Maxime etiam coeptum est, orari pro animabus, & sacrificari, & bono quidem animo, quod ex quibusdam locis sanctorum patrum non obscure intelligitur. Postea cum Episcopi & Parochi veteres superstitiones non modo non correxerunt, sed potius bona, ut vocant, intentione auxerunt, tandem in immensum aucte sunt.

§. IIX.

(3 Ad historias ab aliis scriptoribus idoneis allatas.

Porro probatur ex aliis scriptoribus idoneis, ut Alexandro ab Alexandro, Baptista Fulgoso, Philippo Melanchthone, Johanne Manlio, Ludouico Vive, Hiero-

onymo, Cardano, Olao Magno, spiritus interdum apparere (f) sed ut taceam, hic misceri quosdam sublesta fidei, (c) non poterit horum major esse autoritas, quam sanctorum patrum. Et vel sola narratio ex Melanthonie excerpta fabulam sensibilibiter olens, reliquorum scriptorum traditiones merito suspectas reddidit. (u)

(f) Vide Lavaterum *part. I. cap. 15. met. nobilitat.*
 (c) Nam v. g. Manlii loci communes non sunt majoris fidei, quam vitæ patrum & promtuaria exemplorum, de quibus, quid ipse Lavaterus sentiat, jam excerptum g. Cardanum vero, hominem meticulosum, melancholicum, & sæpe fatuum planè, ut ex ipso vita ab ipsomet descripta videri potest, quis inter historicos idoneos referat. De Olai Magni mendaciis hodie nemo dubitat.

(u) Nam Melanthon reliquis à Lavatero hic adductis omnibus, si non preferendus, certè nemini eorum postponendus est. Ita vero se habent, quæ ex Melanthonie excerptis Lavaterus. *In libro quem Melanthon inscribit: Examen Theologicum, recitat historiam: se habuisse amitam, quæ ubi mortuo marito assideret foco tripior, duo domum ejus ingressi sunt: quorum hic in mariti specie, se maritum esse mulieris defunctam dicebat: alter procerus, Franciscani monachi formam induerat. Hic maritus ad focum accedens, moestam salutat uxorem, eamque sine metu esse jubet, offeritque se venisse, ut quædam ei mandaret. Hinc longum monachum tantisper in hypocaustum secedere jubet, inde sermonem exorsus, sacrificulos tandem conducit, qui missas recitent, maxime orat, obsecrat, & obsecratur impensè, atque discussurus sibi dexteram porrigi jubet, perterrefactæ autem, exhorrescentique cum se nihil damni datum promitteret, dexteram illa dat, quæ, etiamsi non laderetur,*

cap. 15. (f)
 ex Melanthonie
 met. nobilitat.

samen usque adeo uri videbatur, ut semper manserit nigra. Postea evocat Franciscanum, & simul egressi incunctanter evanescent. Jam mallem icire, quid Lavaterus responsurus sit Pontificio, qui fabulam illam ex Petro Damiano supra recensitam lit. q. pro verâ historia narraret & ad pietatem Damiani provocaret. Haud dubie allegaret, quod fabula hæc inventa sit ad persuadendam necessitatem horarum canonicarum. Cur non igitur etiam sensit, fabulam hanc ab amita Melanthonis inventam esse, ad persuadendam necessitatem missarum pro animabus in purgatorio. Ergo amita Melanthonis hoc privilegio apud sagaciores non gaudebit, ut quis hac in parte ipsi credat, et si alius potuerit esse foemina pia.

§. IX.

(a) Ad quotidianam experientiam.

Ulterius ad quotidianam experientiam provocat Lavaterus, (x) quod scilicet spiritus opem petant, noctu in extruendis novis ædificiis laborent, in fodinis demones appareant &c. Sed uti contra leges bonæ disputationis hic iterum vera supponuntur, de quibus, an ita contigerint, in quæstione est, (y) ita oblitus est Lavaterus eorum, quæ alibi de credulitate virorum proborum ipse annotavit. (z)

(x) Lavaterus *part. 1. c. 16.*

(y) Inprimis mirandum, quod Lavaterus ad illam quotidianam experientiam referat illos casus p. 68. quod auditii sint spiritus, qui interrogati: quinam essent? dixerunt: se esse animas cruciatibus patientes, & si quis interrogaverit, quomodo ex illis cruciatibus liberari possint, responderunt, se certis missarum numeris celebratur. peregrinationes ad divos instituantur, &c. postea multa luce

luce & gloria apparentes dixerint se liberatas esse, suisque benefactoribus gratias egerint, promiserintque, se quoque apud Deum & divinam Virginem pro illis intercessuras esse.

(2) Hodie quoque, inquit *part. 2. cap. 12. p. 145.* multi sunt pii & honesti viri, qui hoc vitio laborant, quod nimis cito credunt, seque aliis ridendos præbent. Ex se alios metimur. Puderet eos aliquid falsi asserere. Ita putant, alios quoque affectos, qui eorum simplicitate & bonitate abutuntur.

§. X.

Denique quod textus Sacræ Scripturæ attinet, de discipulis perterritis, Salvatore pro spectro habentibus ^{(5) Ad testimonium Sacræ Scripturæ.} Matth. 14. Luc. 24. de spectro sub Samuelis umbra apparente, lib. 2. Samuelis, de manu in convivio Regis Baltharis apparente, Dan. 5. &c. (a) haud dubie dissentientes urgebunt, per metum discipulorum non probari spectra (b), & de Saule umbram Samuelis prouocare cupiente, incertum esse, an & quid Sauli apparuerit. (c)

(a) Nam reliqua exempla, à Lavatero *part. 1. cap. 18.* adducta tanquam adhuc magis dubia, afferre nolui, scilicet ex 2. Sam. 5. & 1. Paralip. 14. de frepitu in cacuminibus arborum excitato. Ubi addit Lavaterus. *Volunt hunc senitum portentosum fuisse.* Item 1. Sam. 7. de voce magna super Philistæis audita, 2. Reg. 6. & 7. de Syris frepidum curruum, hinnitum equorum & fremiturum ingentis exercitus audientibus. Nam hæc omnia etiam alio modo miraculose fieri potuerunt, quam per spectra. Item de spectris, quorum mentio fit 2. Machab. 3. 10. & 11. Nam ipse Lavaterus fatetur, hunc librum non esse Canonicum. Et parum persuadebit dissentientes ratio Lavateri, circa exempla tamen addu-

C

xerit;

ixerit; quia videlicet hi libri conjuncti sint libris Canonici & à quovis legi possint.

(b) Ipse Lavaterus *pari. l. c. 3. p. 14.* exemplum hoc de discipulis refert in capite, ubi tractat, quod meticulosi homines fingant, se spectra videre & audire, & subjungit p. 15. *Hoc loco vides, pavore factum esse, ut discipuli Dominum ipsum spectrum esse putaverint. Mirari itaque nemo debet, si nos quoque metu impedii unum pro altero habeamus, nobis que persuadeamus, quod spiritus viderimus, ubi nulli fuerint.*

(c) Nihil quidem hic definimus, sed rem Dominis Theologis tractandam relinquimus. Interim certum est. Syracidem putasse, quod ipse Samuel apparuerit Sauli; alios vero putare, Saulem nihil vidisse, sed potius mulierem decepisse Saulem fingendo apparitionem, & ex ventre locutam fuisse. Et cum aded hæc quæstio de expositione illius loci non pertineat ad articulos fidei, neque in Augustana Confessione aut etiam in formula Concordiæ aliquid de eâ sit definitum, licebit saltem salvâ orthodoxiâ, unam ex his sententiis, quæ verosimilior videtur, amplecti.

§. XI.

*Afferitur,
dari spectra,
sed eorum
exempla esse
rarissima.*

Quid ego dicemus? An negabimus existentiam spectrorum? Absit. Credimus utique dari spectra, partim, quod ad exemplum ex Daniele nihil sit quod regei possit, (d) partim etiam, quod non desint experimenta aliorum, de quibus nulla est suspicio fraudis aut falsæ imaginationis. (e) Interim credimus, ex mille, quæ referuntur exemplis, paucissima vera esse. (f)

(d) Nam liber Danielis est Canonicus, & apparitio illa à pluribus visa fuit.

(e) Ita Dn. Præses mihi retulit, se à viro integræ fidei, minime meticoloso, audi visse, quod triduo ante ortum in-

cendum ipse viderit in hypocausto, manum humanam
 in loco, ubi nullus homo subsistere poterat, ter pulsasse
 ab extra fenestram illius hypocausti. Ergo hic nostra
 facimus verba Beati Pufendorffii in *Epist. ad amicos pag.*
125. Eridis Scandicæ: Sic non credam ego diabolum dari
(ex imputatione Becmanni) qui ejusdem satellitem tan-
tâ rabie in me seivire sentio? Nam que Becmannus in me
patravit, humanam militiam longè excedunt. Sed quod
spectra peculiarem articulum fidei constituant, nondum
audivi, super quibus si quis ad inquisitionem me trahat, sic
respondebo: Me nunquam spectram vidisse, nec ut videam,
cupere. Ab imperitis hominibus multa nocturno metu &
errore caliginis, aut illusionibus aliorum fingi putare. Om-
nibus promiscue fidem deirabere temerarium censeo.
 (f) Propter rationes hactenus in thesibus præcedentibus
 adductas.

§. XII.

Cum vero spectra sint varii generis & in variis locis *De existentia*
 compareant, (g) confessio hæc de existentia spectrorum *tamen spe-*
 nondum sufficit ad dissertationem præsentem. (h) Ea *rorum a des*
 enim non obstante credimus, omnes illas narrationes de *infestantium*
 spectris ædes infestantibus, (i) non esse aniles, sed astutè *valde dubi-*
 vel à Sacerdotibus gentilibus, (k) vel à Clero Pontificio, *tatur.*
 (l) vel a Furibus (m) & Scortatoribus (n) excogitatas
 fabulas.

(g) Lavaterus *Part. I. cap. 19. p. 85. Etsi vero omnibus in lo-*
cis hæc (spectra) audiantur, præcipuè tamen in cam-
pis illis, in quibus prælia commissa, vel in locis ubi sup-
plicia de fontibus sumuntur: in sylvis, in quas olim
adjurarunt demones expulsas ex hominibus: in templis,
monasteriis, circa sepulcra & limites regionum atque
 C 2 *agro-*

agrorum : in carceribus, domibus, arcibus, aliquando in ruinis & ruderibus arcium.

- (h) Nam à genere ad speciem non valet illatio affirmativa, aut ab una specie ad aliam. Datur leo, datur draco, datur capra, sed tamen propterea non datur chimæra.
- (i) Dico ædes infestantibus, non in ædibus apparentibus. Nam de prioribus hic est quæstio, non de posterioribus. Scilicet non datur haud dubiè actio ad rescindendam locationem in conductionem, si spectrum saltem rarissimè appareat & nemini noceat in ædibus. Sed qui metum spectrorum putant esse causam rescindendi conductionem, loquuntur de spectris vel nocentibus & damnum dantibus, vel certe inhabitantes ita frequenter & graviter terrentibus, ut inhabitari tuto non possint. Ergo non negamus, spiritus apparere in ædibus. Neque adeo huc spectat aut nobis opponi potest manus illa apud Danielem. Neque negamus aut non credimus ea, quæ subinde de spectris narrantur apparentibus in castris aut ædibus principum, quoties princeps aliquis moriturus est, sed iudicium aut fidem nostram hic saltem suspendimus.
- (k) Ni fallor antiquissima narratio de tali spectro est illa, quæ legitur ap. Plinium secundum l. 7. Epist. 27. ad Surrum. *Erat Athenis spatiosa & capax domus, sed infamis & pestilens. Per silentium noctis sonus ferri, & si attendere acris, strepitus vinculorum longius primo, deinde è proximo reddebatur. Mox apparebat idolorum, senex macie & squalore confectus, promissa barbâ horrenti capillo, cruribus compedes, manibus coenas gerebat quævisque. Inde inhabitantibus iristes direque noctes, per metum, vigilabantur: vigiliam morbus, & crescentie formidine, mors sequebatur. Nam interdiu quoque, quanquam abscesserat imago, memoria imaginis oculis inerrabat, longiorque causis timoris erat.*

erat. Diserta inde & damnata solitudine domus, dutoque illi monstro relicta: proscribebatur tamen, seu quis emere, seu quis conducere, ignarus tanti mali, vellet. Verit Athenas Philosophus Athenadorus, legit titulum, auditoque pretio, quia suspecta vilitas, percunctatus, omnia docetur, ac nihilominus, imò tanto magis conducit. Ubi coepit advesperascere, jubet sterni sibi in prima domus parte, postit pugillares, stilum, lumen. Suos omnes in interiora dimittit. Ipse ad scribendum animum, oculos, manum intendit, ne vacua mens audita simulacra & imanes sibi metus fingeret. Initia, quale ubique, silentium noctis, deinde concui ferrum, vincula moveri. Ille non tollere oculos, non remittere stilum, sed obfirmare animum, auribusque prætere, tum crebescere fragor, adventare etiam, ac jam, ut in limine, jam ut intra limen audiri. Respicit, videt, agnoscitque narratam sibi effigiem. Stabat, innuebatque digito, similis vocanti. Hic contra, ut paululum expectaret, manu significat, rursusque ceris & stilo incumbit. Illa scribentis capita catenis infonabat. Respicit rursus idem quod prius innuentem: nec moratus tollit lumen, & sequitur. Ibat illa lento gradu, quasi gravis vinculis. Postquam deflexit in aream domus, repenti dilapsa deseris comitem. Postero die adit magistratus, monet, ut illum locum effodi jubeant. Inveniunt ossa inserta catenis & implicita, que corpus ævo terraque putrefactum nuda & exesa reliquerat vinculis. Collecta publice sepeliuntur. Domus postea rite conditis manibus caruit. (i. e. phasmatibus) Volui locum totum describere, quia sæpius ad eum infra provocabimus. Excerptis etiam totum, etiam cum iis, quæ antecedunt & sequuntur, Lavaterus Parte I. cap. 12. p. 54. seqq. Catanæus in notis ad Plinii d. d. eum locum provocat ad Luciani Philopseudem, ubi eandem

rem, sed sub aliis circumstantiis, narrari offerit. Ergo describamus & hunc Luciani locum ex Tom. II. p. 750. seq. secundum versionem Thomæ Mori. Atqui inquit ille (Arignotus Philosophus Pythagoreus) se quando Corinthus veneris, roga, ubi sit Eubadite domus. Atque ubi tibi fuerit indicata, nempe circa Craneum, in eam ingressus, dic janitori Tibio, velle te videre, unde demonem Pythagoricus Arignotus, quem adduxisset, abegerit, ac deinceps habitabilem domum reddiderit. Quidnam hoc erat Arignote? rogabat Eucrates. Inhabitabilis erat, inquit ille, diu propter terricula, quodsi quis inhabitasset, expauesfactus illud fugiebat, exactus à quodam horrendo ac terribili spectro. Deciderat ergo jam, sectumque rumpebatur, neque quisquam erat omnino, qui eam ingredi fuerit ausus. Ego vero ubi hæc audiui, libellos sementi (sunt autem Ægyptii mihi de talibus rebus admodum multi) veni in domum circa primam vigiliam, dehortante hospite ac ferme detinente, postquam didicerat, quo iturus essem, in certum, ut putabat, exitium. At ego sumta lucernâ solus ingredior, atque in vastissimo atrio collocato lumine, humi sedens cacidè legebam. Adest vero dæmon ille, cum quopiam è vulgo se congressurum ratus, ac me quoque, quemadmodum alios, perterriturum, squalidus, hirsutus, ac tenebris nigrior. Atque hic cum adlaret, undiq; me assultim petens, tentavit, si qua possit expugnare, ac modo in canem, modo in taurum, modo in leonem vertebatur. At ego correpto in manum quàm maxime horrendo carmine, simulque vocem imitatus Ægyptiam & incantans, eum, in domicili tenebroso angulum quendam compuli. At quem animadvertissem, ubi se in terram condidit, tum destitit.

Mame

Mane autem desperantibus universis, ac me quemadmo-
 dum alios, mortuum sese reperturos putantibus, præter
 omnium spem progrediens, Eubaridem adeo, feliciter ei
 annuncians, quod puram sibi ac à spectris liberam do-
 mum jam liceret incolere. Atque illum assumens ali-
 osque multos, quum ad locum duxissem, ubi condentem se
 demonia conspexeram, iussu ut sumis lignonibus spatulis-
 que seffoderent. Atque ubi id fecerant, inventum est,
 fere ad passum defossum cadaver quoddam maeridum,
 ossibus tantum humanâ specie coherentibus. Illud igitur
 effossum sepelivimus, domus vero postea turbavi
 prodigiis desit. Fabulam esse id quod Lucianus hic
 recenset, ex ipso Luciano patet. Cujus etsi non sit ma-
 gna autoritas apud eos, quorum mentes spectris sunt
 occupatæ, hodiernis tamen temporibus apud cautio-
 res non est tantum viri odium, postquam summè reve-
 rendus Augustanorum Antistes Treunerus in disserta-
 tione Jenæ habita, de Luciani Theologiâ, eum ab A-
 theismi calumniâ liberavit. Sed nolo ejus autoritate
 hic uti, cujus alias totus ille dialogus eò spectat, ut do-
 ceat, etiam philosophorum suorum temporum turpis-
 sima mendacia, ad vanam gloriam comparandam, im-
 posuisse incautis. Ipsæ circumstantiæ fati hinc inde
 docent, purum putum mendacium esse, quicquid Ari-
 gnotus ibi narrat. Unde prudentius fecit Plinius, (si,
 ut Cutanæus putat, verum est, quod Plinii & Luciani
 narratio sit eadem) quod circumstantias illas mendaces
 omiserit, & modestioribus circumstantiis factum nar-
 raverit, propius ad aliquam verosimilitudinem acce-
 dens. Interim & illud Plinius ab aliis audivit, & pro sua
 in narrantes propensione credidit. Sic enim ipse d.
epist. 27. lib 7. antequam historiolum illam narraret, jam
 illud, inquit, nonne & magis terribile non minus mirum
 est? quod exponiam, ut accepi. Et post finem narra-
 tio-

tionis. *Et hæc quidem affirmantibus credo.* Quod si quis repetat ea, quæ jam supra ad § 4. lit. l. notavimus ex Lavatero, quod interesse sacerdotum Ethnicorum fuerit, ut iusta funebria haberentur defunctis, quilibet facile subodorari potest quem in finem fuerint illa, quæ modo ex Plinio & Luciano excerptimus, effecta. Fortè etiam ipsi Philosophi talia finxerunt ad persuadendas doctrinas quasdam, ex recta ratione vix demonstrabiles. Notum est, Platonem tria justitiæ genera statuisse, primum circa Deos, secundum erga homines, tertium circa defunctos, scilicet honestam sepulturam. Unde natum commune præceptum juris gentium de sepeliendis mortuis. Vid. Dn. Præf. *Instit. Jurispr. div. lib. 3. c. 10.* Et Pythagoreos etiam ab ista doctrina non fuisse alienos, conjectari licet ex ipsâ Luciani narratione, quam Philosopho Pythagoreo tribuit.

- (1) tur in ædibus, urgentia, ut missæ pro iis habeantur, ut eò citius ex purgatorio liberentur. Quorsum pertinet ex suprâ recensitis illa fabula amicæ Philippi Melanthonis. Pulcher est locus Gilberti Cognati, viri docti & amanuensis olim Erasmi Roterodami, in annot. ad *tit. dial. Luciani p. 584.* Cujus verbis ad eò malo quam meis, mentem meam exprimere: *Frustrum, inquit, nobis offert iste dialogus (Luciani) ut neque magicis habeamus præstigiis fidem, & superstitione careamus, quæ passim sub specie religionis obrepit; cum vitam ut agamus, minus anxiam, minus videlicet expavescentes tristitia quæpiam ac superstitiosa mendacia; quæ plerumque tanta cum fide atque autoritate narrantur, ut Augustino, viro gravissimo, hostique mendaciorum acerrimo, nescio quisnam veterator persuaserit, ut fabulam illam de duobus Spurimis, altero in vitam redeunte, altero decedente, tanquam rem suo ipsius tempore gestam pro verò nar-*

raret, quam Lucianus in hoc dial. go mutatis tantum nominibus, tot annis, antequam Augustinus nasceretur, irrifit. Quo minus mireris, si pinguioris vulgi mentes suis figmentis afficiant ii. qui se tum demum rem magnam confecisse putant, Christumque sibi devinxisse perpetuo, si commenti fuerint aut de sancto aliquo viro fabulam, aut de inferis tragoediam, ad quam vetula quepiam aut delira lacrymetur, aut pavida inhorrescat. Itaque nullam fere martyris, nullam virginis vitam pretermiserunt, in quam non aliquid huiusmodi mendaciorum inferverint; pie scilicet, alioquin enim periculum erat, ut veritas non posset sibi ipsa sufficere, nisi fulciretur mendaciis. Nec veriti sunt, eam religionem contaminare figmentis, quam ipsa veritas instituit, & in nuda voluit veritate consistere. Nec viderunt usque adeo nihil istiusmodi fabulas conducere, ut nihil perniciosus officiat. Nempe ubi admixtum subolet mendacium, veritas illico minuitur, ac labefactatur autoritas. Unde sepe mihi suspicio suboritur, magnam huiusmodi fabularum partem a vaftris ac pessimis nebulonibus consistam, quibus studium fuit, partim ex incauti simplicium potius, quam prudentium credulitate voluptatem capere, partim fabularum sacrarum commercio fidem veris Christianorum historiis a dimere, quippe qui frequenter quedam his, que in Sacra Scriptura continentur, tam vicina confingunt, ut facile se declarent, adludendo lusisse. Quamobrem qua scriptura nobis historias divinitus inspirata commendat, eis indubitata fides habenda est, ceteras vero ad Christi doctrinam tanquam ad Criolai regulam applicantes caute & cum iudicio aut recipiamus aut respiciamus, si carere volumus & inani fiducia & superstitione formidine. Illustrabat etiam hic Gilberti Cognati locus ea, quae jam supra ad §. 7. lit. r. de autoritate S. Augustini in quaestione de spectrorum existentia

D

disse.

diferui, idque credo non ingratum futurum iis, apud quos alias Augustini autoritas ferè scripturæ autoritati æquipollet.

- (m) Lavaterus *Part 1. cap. 5. p. 21. Fures sub hoc prætextu sæpè nocturno tempore alios expilavunt, qui, cum purarint, se audire spectra, fures illos non abegerunt.*
- (n) Idem *ibidem. Adhuc omnes norunt, scorta & scortatores sub hoc prætextu interdum longo tempore rebus Veneris operam dedisse, & domesticis persuasisse, lemures in domo vagari, ne ipsi in facinore deprehendi possent, sed optatis amoribus fruereentur. Non semel tales spiritus à magistratibus comprehensi, & publica infamia affecti sunt.*

§. XIII.

Sed supponitur tamen in gratiam dissentium & illa, sub limitatione variatis.

Cæterum ne incredulitas nostra faciat præjudicium vel veritati, vel etiam credulitati aliorum, etiam spectra ædes infestantia dari firmiter sibi persuadentium, ac justum ob metum talium spectrorum esse rescissionem contractus conductionis afferentium: Age in eorum gratiam supponamus, dari etiam ejusmodi spectra. Sufficiet enim & hic nobis, quod dissentientes, si pari æquitate nobiscum agere velint, minimum sint concessuri, quod saltem plurimæ narrationes de talibus spectris fabulæ sint. (o)

- (o) Quod si quis eò impudentiæ procedere velit, ut omnes veterarum & nugatorum fabulas de spectris domesticis pro veris aut verosimilibus habendas esse audeat, is nosse debet, quod cum eo nullum sit nobis negotium, scribimus enim in gratiam orbis sanæ ratione utentis, non eorum, qui solo præjudicio autoritatis dicuntur.

§. XIV.

§. XIV.

Jam videamus, an metus ejusmodi spectrorum in virum constantem cadat? Negamus. Nam fortes & animosi viri non torquentur à spectris, sed meticulosi, scæminæ, pueri &c. (p)

Metus spectrorum non cadit in virum constantem.

(p) Loquatur iterum pro me Lavaterus *part. 1. c. 3. p. 15.*

*Qui forti & excelsa animo sunt, ab omni metu vacui raro vident spectra. De Scythis, gente montana & bellicosa traditur, quod eis nulla spectra appareant. Leones memorant, larvis non terri: sunt enim animosi & impavidi. Plutarchus in vita Dionis, à pueris, mulieribus, ægrotis, deliriis, & meticulosis hominibus spectra videri, jam suo tempore testatus est. Item Lavaterus *part. 3. cap. 5. p. 134.* optimum remedium adversus spectra esse docet, ut fortes firmi, impavidi & constantes in verà fide.*

§. XV.

Quæ ratio uti valet in toto humano genere, cuiunque religioni quis sit addictus, ita omnium maximè attendenda est inter eos, qui non solum Christianæ, sed insuper Evangelicæ religioni addicti sunt, (q) ut quibus ob evidentes rationes rarissimè apparent spectra & larvæ (r).

Omnium minime vero apud A. C. ad dictos.

(q) Lavaterus *part. 1. cap. 19. p. 83.* *Qui constantes sunt in vera fide, rarius hæc vident vel audiunt, quam superstitiosi, ut in aliis quoque rebus.*

(r) Tractat eâ de re Lavaterus *part. 3. integr. cap. 2.* cuius rubrica est: *Quenam sit causa, quod nostris temporibus pauci spiritus conspiciantur vel audiantur.* Ubi *p. 178.* hæc habet: *Sunt aliæ quoque causæ, ob quas rariora sint hæc. Si quis se semel, iterum, tertio fallat,*

D 2

dein-

deinceps aperis oculos, vides quid agat, quid moliatur. Ita cum sepius decepti sumus eminentis visionibus, non facile credimus, si nobis dicatur, aliquam animam vel spiritum apparuisse. Adhuc cum pauci nunc sibi metuunt à spectris, facile invenirentur, qui querere ea vellent, videre, imò conrectare. Hoc scitur. Igitur nemo facile personam induit, aut aliàs animam esse mentitur. Pueris facillè persuadetur, adesse virum atrum, proceram foeminam, quæ in saccum plorantes condat. Sed postquam adoleverint, non amplius larvis & burlescemodi sermonibus terrentur. Ridebunt tuam stultitiam si deinceps se terrere eos instituas. Ita cum putri essemus in scripturis, hoc est, sensum earum non assequeremur, potuerunt nobis multa persuaderi. Nunc cum illas in omnibus linguis legimus, in illis quotidie proficimus, non patimur nobis ita illudi, nec cuius apparitioni credimus. Quod spectra pepulis Bernensium Monachorum detecta malitia? Terriculamenta in hortis & agris eriguntur ad pellendas aves, quæ etiam tandem nugæ esse sentiunt, nec amplius ejusmodi ludibriis debiguntur. Quid igitur mirum, si post maximam pietatis & veritatis jacturam homines, quantumvis simplices, tandem oculos aperiant.

Ergo nec est
talem me-
rum rescin-
di potest con-
ductio actuum.

§. XVI.

Ex dictis jam facile definitur quæstio, an conductor ædium possit recedere à conductione, non soluta mercede de qua convenit, prætendens metum spectrorum? Scilicet neganda est quæstio, quia metus hic est omnino vanus, per hæcenus dicta. (s)

(s) Vanitatem timoris jactu excessatam non est l. 184 de R. I. Propius ad rem facit l. 27. §. ult. ff. locati. Im. rregatus est,

est, si quis timoris causa emigrasset, deberet mercedem nec ne? Respondit, si causa fuisset, cur periculum timeret, quamvis periculum vere non fuisset, tamen non debere mercedem. Sed si causa timoris iusta non fuisset, nihilominus debere. At vero vir constans & prudens, ut Horat. ait, lib. 2. Epist. 2, in fine, nocturnos Lemures, portentaque Thessala ridet.

§. XVII.

Quidli fœmina sit conductrix, annon huic saltem licebit rescindere locationem metu spectrorum? Sane incivile esset, a fœmina postulare metum, qui cadat in virum constantem. At sufficit, quod hic metus spectrorum sit plane vanus, & qui ne quidem in fœminam constantem cadat. Ergo nec fœminæ metus locatori nocet, sed & ipsa, si manere nolit, mercedem solvere debet locatori. (t)

Etiamsi fœmina aedes conduxerit,

(t) Fatemur equidem, non posse certâ regulâ comprehendî, quis iustus dicatur metus, nec ex verbis legum eum accurate determinari, sed potius prudentis iudicis disquisitioni id permittendum esse, qui ex circumstantiis personæ, loci &c. id æstimet. (Sic metum infamiæ aliquando iustum esse, non obstante l. 7. pr. quod met. caus. ostendit Dn. Præses dissert. de existimatione famæ, & infamiæ §. 8.) Fatemur cum Glossâ in cap. cum locum 14. X. de sponsal. minorem metum sufficere in muliere quam in viro. Et licet Honorius III. cap. consultationi tue 28. X. eod. loquens de muliere, requirat metum, qui cadat in virum constantem, fatemur tamen, ea verba magis proverbii loco pro metu non vano accipi debere, quam ut verbis ipsis inhereamus. Wissenb. ad l. 148. de R. l. Interim sufficit, quod probaverimus hætenus, vanum omnino esse metum spectrorum aedes infestantium.

XIIIX §

Respondetur
ad dissensionem
auctoritates.

Sed forte tamen non est vanus ille metus. Videamus. Ostenderunt id Jcti celebres. At quinam? Pontificii u) At hi superstitione seducti scripserunt. Imo & Evangelici x) At hi nimiã credulitate peccarunt, & rationibus justis destituti sunt. Atque ne hoc gratis dixisse videamur, demus causã advocatam. Et quem alium, quam Dionysium Gothofredum, y) cujus auctoritatem penè secuti sunt reliqui Jcti protestantes,

u) Citat Wissenb. *Exerc. 37 ad Pand. sh. 18. Covarruviam 4. var. c. 6. Mornacium in l. 27. §. 1. de locat. Gomezium 2. resol. 3. n. 3. Tuldenum in tit. C. de locat. n. 12.*

x) Dionys. Gothofr. *ad d. l. 27. §. 1. Wissenbach. l. c. Huber. in prælect. ad instit. alique innumeri.*

y) Ita vero Gothofredus. *Memini, me adolescente Ludovicum Sanctoniam, disertissimum in foro Parisiensi advocatum, curatorem & cognatum meum, clienti cuidam suo remissionem pensionis impetrasse, conquerenti, se propter spectra, idola, seu phantasmas, domui conductæ infesta frui non posse. Movebar, quod cum conductio emitioni similis esset, conductio statim in conductorem periculum rei locatæ transferre videretur. Ille hanc hypothesis emitioni fructuum futurorum comparabat, qui si nulli existissent, constabat, nullam venditionem esse, igitur nullam hic conductionem esse, quod ejusmodi spectra habitationem impedirent. Dicebam, conductorem eo casu non ferendum, qui sibi sponte metum accerseret, cum constaret ex Plinio epist. 7. cap. 27. Athenodorum Philosophum Athenis minimè eas res expavisse. Metum autem eum non esse considerandum, qui in constantem virum non possit cadere. Ille non exemplis, sed legibus judicandum esse. Quis etiam*

etiam illam unicum Athenodorum proferrī, non unum aut alterum. Raros reperiri, qui non talibus spectris occurrentibus expavescant. Hinc liquere, motum hunc non minus verum esse, quod unicus Athenodorus in hoc casu talia spectra non reformidaverit. Nec enim, quæ semel, vel iterum eveniunt, à legislatore considerari. Ad hæc dicebat, argumentum fecisse iudicibus, quod huiusmodi spectris domus non modo, sed & regiones integræ deservire fuerint redditæ. Utebatur autem verbis omni exceptione majoribus: scripturâ divina scilicet, Matth. 9. Marc. 5. Luc. 8. Locum ex Plinio juniore citabat l. 27. epist. 7. Proferbat pariter historiam umbræ Samuelis, jussu Saulis evocatae, & Augustini locum insignem in libro de curâ pro mortuis agenda. Quod eolubentius adscripsit, ut vel ex hoc loco bene merenti cognato, quondam curatori gratiam non immemoris animi qualem qualem referrem, quem summa & exacta juris nostri cognitio, ut & mores placidi & integerrimi ad majores post honores, non in patriâ tantum Lutetiæ, sed apud ipsam patriæ partem, hoc est Regem, commendatissimum provexerunt. His adde, quæ ad hanc quæstionem: An remissio pensionis vel emigratio peti possit ob pestem larvas & strigas scribit Arnoldus Ferronius, Christophorus Poreus, Guido Papa. Vide etiam Gregorium, Lucianum, Alexandrum ab Alexandro, Pausaniam, Elianum, Leonicum, &c. Autorem mallei maleficarum &c. Loca Autorum modo nominatorum vide apud ipsum Gothofredum.

§. XIX.

Ubi initio patet, Gothofredum hic, ex nimio affectu in curatorem suum, persuasum esse de justitia sententiæ pro conductore latae, quemadmodum supra (z) jam ostendimus, Philippum Melanthonem, ex nimio amore erga amitam suam, credidisse veritatem apparitionis

*In specie ad
autoritatem
curatoris Go-
thofredi.*

nis ab ipsa narratae, quam tamen fabulosam esse omnes
lineae docent. (a)

(z) Supra §. 8. *lit. u.*

(a) Fuit iste cognatus Gothofredi JCrus eximius, & integerrimus, at Regi commendatissimus. Interim tamen nulla consequentia: ergo sententia illa pro conductore prolata fuit principiis juris conformis. Adde, quod testimonium Advocati de justitiâ causae, quam in judicio defendit, sit meritò suspectum.

§. XX.

Nem ad argumentum de comparatione locationis cum emtione.

Deinde, uti objectio Gothofredi, quâ impugnavit dictam sententiam, de periculo rei locatae ad conductorem pertinente, principiis juris adversatur, b) & etiam si eam debite emendes, (c) tamen ad decisionem quaestionis praesentis parum vel nihil facit. (d) Ita etiam responsio Advocati curatoris Gothofredi, de conductione cum emtione fructuum futurorum comparanda, similiter & falsa (e) & ad praesens negotium parum apta est. (f)

(b) Nam conductor, ut vel ex principiis primis juris notum est, culpam siletem praestat, nequaquam periculum rei locatae in se suscipit.

(c) Nam videtur Gothofredus id voluisse dicere, quod in conductione periculum fructuum pertineat ad conductorem, & ex festinatione pro *fructibus* posuisse *rem locatam*.

(d) Nam tota haec quaestio, quanta quanta est, dependet à praesudiciali quaestione, an metus spectrorum sit justus nec ne.

(e) Nam initio falsum est, locationem ædium esse similem venditioni fructuum futurorum, & eadem fiducia haec propositio negatur, quâ à cognato Gothofredi fuit *asser-*

asserta. Deinde falsum est, quod fructibus futuris venditis, venditio nulla sit, si nulli fructus nascantur, etsi hic error communis sit, & occasionem dederit distinctioni inter venditionem spei & rei speratæ. Non enim video, cur non idem jus obtinere debeat in venditione fructuum futurorum; quod obtinet in venditione captus piscium, si modo idem utrobique actum fuerit. Sed occasionem errandi sumserunt. Quod casus varios in legibus Romanis de fructibus futuris agentes v. gr. l. 8. pr. l. 39. §. 1. l. 78. in fine ff. de contr. emt. l. 1. in fine de Cond. & demonstr. l. interdum 73. de V. O. parum apte miscuerint, & non recte explicaverint. Conf. Schilt. Exerc. 30. §. 29. Sed hæc quidem prolixius exponere instituti ratio non patitur.

(f) Ob rationem modo *lit. d.* indicatam.

§. XXI.

Equidem Gothofredus, dum cognato suo opposuit, metum spectrorum non cadere in virum constantem, recte id fecit, (g) sed melius fecisset, si ad alia exempla provocasset, quam ad exemplum Athenodori philosophi. (h) Quæ vero Advocatus contra respondet, variis modis impingunt, partim torquendo quædam brocardica ex legibus, (i) partim talia in contradictione afferendo, quæ vel aperte falsa sunt, (l) vel miscent metum verum cum metu justo. (m)

(g) Per supra dicta §. 16. & 17.

(h) Nam ita occasionem dedit adversario, ex eadem narratione Plinii de Athenodoro, statim provocandi ad existentiam spectrorum ædes infestantium, quam tamen supra cum ratione negavimus §. 12. Deinde dedit occasionem adversario, ut urgere potuisset, quamvis id

E

haud

Et ad rationes utrobique prolatas circa quæstionem, an metus hic spectrorum cadat in virum constantem.

haud fecerit, a Philosopho ad quemlibet virum constantem non posse argumentum duci: Debere quidem omnem Philosophum esse virum constantem, sed non omnem virum constantem esse philosophum, sed Philosophiam excelsius quid docere, quod in alios homines etiam alias constantes non cadat. Et annon alia exempla virorum constantium non philosophorum habebat Gothofredus; quæ Advocato illi opponeret? Sed excusamus ejus adolescentiam, tum temporis experientia destitutam.

(i) Initio: non exemplis judicandum, sed legibus; Si ullo in negotio, certe in præsentem, hoc brocardicum male applicatum est. Valer illud, quando queritur de moralitate actionum & imprimis de justitia & injustitia: Haudquaquam vero, ubi agitur de examinando metu virili & puerili. Hic utique exemplis opus est, & arbitrio judicis, non legibus, per dicta superius §. 17. *lit. t.* Et ipse Advocatus postea ad exempla provocat aliorum spectra metuentium. Deinde quam inconvenienter istud adducitur: *Quod semel aut bis fit, de eo non fiunt leges.* Sane hic non agitur de prudentia legislatoria, sed de applicatione legum ad facta singularia. At hæc talibus circumstantiis possunt esse prædita, ut inter rarissimos casus referri mereantur. An propterea dicemus, cessare Jcti officium aut Judicis, quod casus sit rarissimus? Imo, si procardicum illud ad rem præsentem spectaret, possemus potius invertere, non succurrendum esse conductori, ob metum spectrorum remissionem pensionis petenti, quia videlicet hi casus raro contingunt, per dicta §. 12. 13.

(l) Et si enim recte opposuerit adolescenti Gothofredo, quod unicum proferatur (ab ipso scilicet) exemplum Athenodori, non unum & alterum, quem nævum in Gothofredo jam notavimus *lit. b.* id tamen falsum est, quod

quod addit: *Raros reperiri, qui non apparentibus, talibus spectris expavescant.* Fuere enim omnibus temporibus & apud Ethnicos & apud Christianos, etiam apud Pontificios, & adhuc hodiernum sunt, non pauci, qui istas nugas spectrorum aedes infestantium rident, & fortitudine animi sui larvas istas deceptrices abigunt. Etsi non sit diffidendum, meticulosos fortè plures esse, ac semper fuisse. Sed uti multitudo errantium non parit errori patrocinium, ita nec multitudo metuentium potest parere metui demonstrationem constantiæ virilis, &c.

(m) Quid enim hoc est, quod ait, *hinc liquere, metum hunc non minus verum esse, quod unicus Arbenodorus talia spectra non reformidaverit.* Utiq; metus quicumque vanus, verus metus est, & sepe fortissimus ac constans, ut ex effectibus patet. At non in quæstione erat, an metus talis sit verus an fictus, sed an in virum fortem & constantem cadens. Vigilantibus jura sunt scripta, non negligentibus, etsi negligentes verè vigilent. Ita metuentibus succurrunt leges, non quibusvis, etsi verè metuentibus, sed qui justà ex causâ metuunt. *Metum, non vani hominis, inquit Gaius l. 6. quod metus causa, sed qui merito & in hominem constantissimum cadit, ad hoc editum pertinere dicemus.* Scilicet causa justa metuendi hic examinanda est, in tantum, ut ne quidem ad veritatem aut falsitatem periculi, quod metuitur, respiciatur, *d. l. 27 §. 1. locati*, id est, etsi periculum, quod metuitur, fortè extiterit, modo justâ causa metuendi subfuerit.

§. XXII.

Denique nihil probat provocatio Advocati ad existentiam spectrorum, quanquam nec hæc justâ ratione ab ipso fuerit probata, omnium minime verò desumptam.

vero existentia spectrorum ædes infestantium, (o) quam ejus probatio aliquo modo a Gothofredo fuisset admittenda. (p)

(n) Respicio ad illa verba: *Adhæc dicebat, argumentum fecisse iudicibus, quod hujusmodi spectris domus non modo, sed & regiones integræ deserts fuerint reddita.* Hic varia monenda. Primo: Etsi probatum esset ab ipso, etsi probaretur dari etiam spectra, quæ integras regiones spectra propterea tamen non probatum esset, dari spectra ædes infestantia, per dicta §. 11. & 12. Deinde deserts fecerint, propterea tamen non probasset, ergo dantur etiam spectra ædes infestantia, quia non solum à positione generis ad positionem certæ speciei non licet argumentari, sed etiam non valet consequentia ab existentia speciei unius, ad existentiam speciei alterius, ut vel pueris in schola notum est. Tertio, etiam si de utriusque speciei existentia constaret, non tamen de existentia frequentia, non desineret metus esse vanus & in virum constantem non cadens, per dicta §. 13. 14. 15.

(o) Quid ex allatis textibus Scripturæ Sacræ voluerit probare Gothofredi cognatus, vix divinando assequi possumus. Sane loca Matthæi, Marci, & Lucæ ab ipso adducta nequaquam de spectris loquuntur, sed de hominibus dæmoniacis. Et quamc. etiam explicationem Theologorum de umbra Samuelis à Saule provocata sequaris, nunquam tamen inde probabitur, quod ea pro spectro vel ædes, vel regiones integras deserts reddente, haberi debeat. Augustini liber, de curâ pro mortuis, quamvis jam non sit ad manus, quicquid tamen i se dicat, doctrinæ nostræ id parum obstat, per ea, quæ jam de Augustini imbecillitate notavimus supra ad §. 7. lit. r & ad §. 12. lit. l.

(p) Scilicet illa probatio de spectro ædes infestante ex Plinio.

nio. Valebat enim probatio illa existentia spectri ædes defertas reddendis ad versus Gothofredum, ut jam notavimus ad § *preced. lit. h.* Non valet ad versus nos propter dicta superius §. 12. *lit. k.*

§. XXIII.

Non vero opus est, ut in autoribus ab ipso Gothofredo ulterius adductis (q) nos detineamus, cum partim ex superius dictis pateat, quid hic respondendum sit, (r) partim etiam locus ex Alexandro ab Alexandro, ad quem provocavit, (f) magis fabulam recenseat, quam ut nostræ sententiæ opponi possit (t).

*Cur ad autoritates reli-
quas à Gothofredo addu-
ctas non res-
pondeamus.
Fabula ex
Alex. ab
Alex.*

(q) Vide §. 8. *lit. y. in fine.*

(r) Vide §. 6. *seq. ibique dicta.*

(s) Extat ille in diebus Genialibus Alex. ab Alex. *lib. 5. c. 23.* Nota & vulgaris res est, ædes quasdam Romæ, quas ego incolui, evidentissimis ostentis ita infames, ut nemo illas incolere ausus fuerit, quin assiduus umbrarum illusoribus & terribilibus imaginibus, noctibus sæpe singulis inquietetur: in quibus præter nocturnos tumultus, quos medio sæpe noctis silentio audiebam, & horrendos fremitus cum eiulatu, striduloque vocis sono, quibus lachrymari & tremere videbatur, speciem hominis squalidâ facie, vultu minaci, nigro corpore, aspectu formidabili nomen suum exprimentem, & opem implorantem, cernebam, sed ne hoc quis fabulosum aut commentitium putes, auctor est Nicolaus Tuba, vir muliæ & expertæ fidei, qui, cum rei explorandæ gratia cum nonnullis doctis juvenibus prima facie ad nos adventassent, cupido incesit animo, hæc, quæ à me promebantur, vero testimonio experiri, & an vera essent, intueri.

Et ne quid inexpertum relinquerent, noctem der vigilem egere mecum, ut rem notam exploratamque haberent. Neque eos opinio fefellit. Nam cum accensis luminibus pervigiles starent, haud procul species hæc dirâ terribilique facie & vultu terro representata est, quam ipsi tumultuari, & diris nos vocibus agitare videbant. Cumque omnia clamore & tumultu streperent, post multa oculorum ludibria tantum formidinis pavorisque intulit, ut territi & trepidi vix mente incolumi satis constarent. Et cum totæ aedes gemitu funesto miserentur, singulisque cubiculis pestis illa importuna observaretur, dum propius accederemus, illam retro cedere, & querulâ voce lumen effugere cernebam9. Demum cum multum diuque tumultuata fuisset, haud multo post, ubi multum noctis processit, viso omnis illa dilapsa est. Sed præ ceteris, quæ ibi expertus sum, non omittam miraculum ingens, quod mihi planè vigilantibus majore aliquanto trepidatione haud multo post obvenit: nam cum tenebris obortis cubiculi fores observassem firma serâ, jaceremque in lectulo, nulla adhuc quiete composita, lumine accenso, horribilem illam speciem foris jam tumultuari, & cubiculi fores manibus pulsare sentiebam. Nec multo post simulacrum illud opertis aditusque foribus (vix credibile dictu) per commissuras ac rimas in cubiculum se intromisit: quod sub lectulo meo jacens cum Marcus, alumnus & cliens meus, utpote qui è conspectu cubabat, tetra & dira facie adspiceret, pavore subito consternatus, luctu & gemitu omnia oplebat, ipsumque intromissum non sine formidine clamabat. Idque cum mihi, qui clausum cubiculi ostium aspicerem, vix credibile videretur, interim divum illud simulacrum, quod

quod sub lectulo jacebat meo, manum & brachium protendere, lumenque, quod juxta aderat, extinguere vidimus. Quo extincto libellos meos, & quicquid rerum erat, querula voce miscere ac omnia evertere non desistit. Mox cum ad tumultum exciti focii eo se contulissent, lumenque intromissuri obversarentur vestibulo, interim ipsum apertum cubiculi ostium manu aperire, & foras effugere vidimus. Erat enim ipse species, ut plane perspeximus, simulacro hominis nigerrimo non absimilis. Illud utique mirum fuerit, dignumque memoratu, figuram illam, dum nobiscum sic luctaretur, cum fores cubiculi referasset, ab his, qui lumen intromisere, minime conspectum, sed cum primum cubiculi fores exivit, elapsum ex oculis, illico discessisse, & in auras evanuisse.

- (t) Ut enim taceam, his quasdam circumstantias immisceri ab Alexandro, diversis typis in nota precedente impressas, quæ fraudis humanæ intervenientis magnam suspicionem excitent, sic ad hoc caput Alexandri commentatur Andreas Tiraquellus J.Ctus celebris. Simile quippiam referi Plinius junior l. 5. epist. 5. Sed ut semel dicam, quid de hisce rebus sentiam, ego vero somnia esse puto. Add. Alex. lib. 2. cap. 9. ibique idem Tiraquellus.

§ XXIV.

Pergimus ad usum forensis doctrinæ nostræ. Ubi ab initio quaeritur: an hæc controversia ad forum seculare pertineat, an ad Ecclesiasticum? Apud protestantes haud dubie ad iudices causarum civilium pertinebit. (u) Apud Pontificios quaestionem hanc foro-Ecclesiastico vindicari debere, nec causam video, nec, qui eam huic foro diferte vindicet, deprehendi, (x) etsi iudices causarum civi-

Ad forum civile, non Ecclesiasticum pertinere hanc controversiam.

vilium in sententiis secundum doctrinam nostram ferendis, caute processisse, & cum protestatione quasi addita, ne irritarent Clerum Pontificium, talium spectrorum autorem præcipuum, (y) observaverim. (z)

(u) B. Strykius in *Uf. Moderno Pand. ad tit. locati cond. S. ult. in fine.* Hoc fere ridiculum est, quod quæstionem hanc de spectris & nocturnis illuſionibus, non ad iudicem Laicum, sed Ecclesiasticum pertinere velint Papon. de arrest. regn. Gall. lib. 10. tit. 3. arrest. 10. Pacian. de locat. conduct. c. 61. n. 12. nisi forte hoc ad Exorcisationes spectrorum referre velis. Hæ vero cum in Ecclesiis nostris non sint in usu, adhuc magis ridiculum esset, si quis apud nos hanc quæstionem ad forum Ecclesiasticum trahere vellet.

(x) Nam video, quod Paponius *d. l. arrest. 9.* ista quidem verba adhibeat: *La mesme Cour (de Paris & celle de Bourdeaux n'ont voulu de puis ainsi juger d' autant, que la question appartient à la religion.* Sed cum se referat ad Choppinum, sensus horum verborum ex hoc autore erit inquirendus. Ita vero Choppinus de *Sacra Politia lib. 3. tit. 7. n. 12. p. 792.* *Causam demum publice editam Patres Consilii esse pronuntiarunt, inquilino interim locationi stare condemnato &c.* Ex hoc autem Curie decreto observanda civilis Politie prudens cum Religione consensio, ac velut consociatio Reipublice salutaris. Istic enim senatus merito suspendit eadē re iudicium, ad sacram disciplinam pertinente, ne quid ex iis forte novaretur, quæ Ecclesiasticæ sunt professionis & cognitionis. Politicum vero private controversiæ caput, quod in temporaria ædium locatione positum erat, à Patribus definitum est, civilem hominum inter ipsos societatem mutuis commerciis devinciendam ac retinendam. Scilicet separandæ hic sunt duæ quæ-
tio-

stiones. Una, an apparitiones spectrorum vere existant, an saltem sint vanæ imaginationes conductorum? Posterius affirmaverat Choppinus locatorum partes sustinens, prius advocatus conductoris. Hanc quæstionem definire noluit Senatus Parisiensis, tanquam quæ pertineret ad forum Ecclesiasticum. Altera, an propter motum spectrorum, conductor possit recedere a contractus quam contra conductorem definivit Magistratus Politicus.

(y) *Vide supra dicta §. 4. lit. i.*

(z) *Vide modo notata lit. x.* Quamvis, si verum fateri velimus, hæc protestatio non multum profit Clero Pontificio, cum plane sit factæ contraria. Dixit senatus, se decisionem controversiæ an veræ sint apparitiones spectrorum, relinquere iudicio Cleri, & tamen pronuntiavit, quod conductor debeat servare contractum: id est, quod eius metus spectrorum sit pro vano habendus. Non poterat autem pro vano haberi, si apparitiones spectrorum ædes infestantium, veras esse iudicasset senatus.

§. XXV.

Quod itaque ipsum usum fori attinet, constat in locis equidem, ubi Pontificia religio viget, a Iudicibus superstitionis, & fabulis Cleri Pontificii nimis addictis, aliquando pro conductoribus esse pronuntiatum. (a)

Apud Pontificios aliquando pro conductoribus pronuntiatum.

(a) Huc pertinet exemplum, cuius Dionysius Gothofredus meminit *supra ih. 18. lit. y.* Item aliud, a quo provocavit locator ad Senatum Parisiensem, ubi Tutorum Proprætor Anno 1575. dissolvi conductionem decrevit, quod refert Choppinus *d. l. n. p. 784.* Ita Didacus Covarruvias *variar. resol. l. 4. c. 6.* semel atque iterum ita iudicatum esse in Prætorio Granatensi refert,

F

fert,

fert. Quod in Hispania eo minus mirandum, ubi Clerus majore potentia prædicitur est, quam in aliis regnis religioni Pontificiæ addicitis.

§. XXVI.

*Aliquando
contra eos.*

Contra in aliis locis, ubi Magistratus Politicus istas vanas doctrinas Cleri, de apparitionibus animarum, ad pias fraudes pertinere sensit, sæpius adversus conductores, ut illis sine præstatione pensionis, a contractu locationis recedere non liceret, sententiam dixit (b).

- (b) Huc refer exemplum jam ex Choppino ad §. 24. lit. x. adductum. Item alia, quorum meminit Paponius d. l. 10. arresto 9. Par arrest du parlement de Bordeaux prononcé en robes rouges par M. le President de Neemon le 29. Mars 1595, que le mesme Caron rapporte livre 8. de ses Responf. chap. 232. & apres luy Peleus rapporte du 20. Mars la forme, qu'il a esté prononcé en ses Questions illustres chapitr. 150. Au proces mis par devant le Senechal de Guyenne, ou son Lieutenant entre Robert de Vigue, propriétaire de certaine maison sise à Bordeaux, appellant, & Jean le Tapy locataire intimé, la cour mit l'appellation & ce, dont avoit appelé au neant, & cependant deputa commissaires pour se transporter sur les lieux, & visiter la maison tant de l'intimé, que des voisins, pour estre juges oculaires du fait de la cause: la Cour n'ajoustant facilement foy à tels spectres illusions pretendues, ainsi, qu'a remarqué auparavant longuement le docteur Arnoldus Ferronius, Conseiller en ce parlement, en son Commentaire sur la Coustume de Bordeaux tir. de locato §. 3. &c. Tertium exemplum præbet Lucianus Svavis (Lucien Soefve

Soefve) dans le nouveau recueil des plusieurs questions notables cent. 2. chap. 32. ubi refert, in simili causa iudicatum fuisse in supremo Parlamento Parisiensi, contra conductorem, in primis cum sola scemina a conductore producta essent ad probandam spectrorum apparitionem, quæ depofuerant, lectes & stragulas ipsis fuisse nocte per vim invisibilem ablatas, cibariaque remota, massas quasi igneas in ædibus huc illuc volutatas, tigna ex superiore domus parte deiecta; sensisse etiam se circa ventriculi regionem ita comprimi, ut vix spiritum ducere potuerint. Quæ omnia vel a naturalibus causis, vel hominum illudentium artibus orta esse poterant. Accedebat, quod spectrum a nomine visum esset, aut plagas hominibus inflixisset, vel aliud damnum dedisset. Vid. Dn. Præsid. in addit. nov. ad Huber. prælect. ad tit. Inst. de locat. cond. p. 304.

§. XXVII.

Apud Protestantes, etsi non pauci Ictorum in commentariis juris doctrinæ nostræ contradicant, non tamen facile occurret exemplum sententiæ, pro conductoribus lata, quia videlicet casus de spectris ædes infestantibus, non obveniunt in usu forensi, ob rationes supra adductas. (c)

Apud Protestantes ipsa quaestio rarisime in foro ventilatur.

(c) Supra §. 15. lit. n.

§. XXIX.

Possimus tamen adducere exemplum, ubi secundum sententiam nostram metus spectrorum pro vano fuit declaratus, & conductoribus silentium impositum atque diligenter in autores fictarum apparitionum inquitum. (d)

Sententia contra conductores exemplum.

F 2

(d) Con-

(d) Conductor quidem Berolini ædes locatoris spectris infectari asserbat, & eum in finem producebat testes domesticos. Locator excipiebat, id fieri per calumniam, & ad fraudem detegendam obtinebat, ut auctoritate publica militibus custodia ædium nocturna committeretur, qui cum per aliquor noctes excubias egissent, & nihil insoliti animadvertissent, locator urgebat, ut conductor ipsi ob diffamatas ædes satisfaceret, & ancillam conductoris, a qua diffamatio illa ortum duxerat, carcere mancipari curabat. Cum vero hanc ad juratam purgationem, an vera an falsa deposuisset, admittere non videretur esse consultum, ob metum perjurii, sequenti modo a J. Cris. Hallensibus Anno 1709. pronuntiatum fuit mense Aprili. Daß S. B. durch zween Prediger des Orts vor Gerichte beweglich zu reden, die Wahrheit nicht zu verheelen, und sie dann ernstlich zu befragen, ob dasjenige was sie ausgesagt nicht von ihr erdichtet, oder von andern, und von wem daß sie solches vorgeben solte, ihr an die Hand gegeben sey, auch zu was Ende solches geschehen? Und ergethet sodann ihrer Person halber oder sonst in der Sache ferner was recht ist. So viel E. E. betrifft, nachdem die von ihm geschehene Diffamation des L. Haukes in actis gnugsam bewiesen worden, so wird ihm gestaltten Sachen nach ein ewiges Stillschweigen auferleget, und ist er hiernächst über die act. n. 20. ad art. 5. von denen Zeugen gemeldete ärgere liche Reden zu vernehmen, und mit seiner Nothdurfft deswegen zu hören, worauf so dann auch seiner Bestraffung halber oder sonst ergethet was sich zu Recht gebühret. Et mox eod. anno mense Junio. Daß wider S. B. weiter nichts vorzunehmen, sondern sie gegen Leistung des gewöhnlichen Urpnedens nunmehr der gefänglichen Haft wieder zu erlassen. So viel E. E. betrifft, ist selbiger seine

nes Einwendens ungeachtet, auf die n. 37. specificirten Umstände mit Categorischer Antwort sub poena confessi & convicti, sich einzulassen, schuldig.

COROLLARIUM.

FAutores spectrorum elegantem cautelam suppeditant iudicibus, ne facile credant testibus super delictis ab aliis commissis, vel super indiciis deponentibus. Ita enim Lavaterus *Part. I. cap. 19. p. 86.* *Audivi ex viro gravi ac prudente, civionis Tigurinae praefecto, qui asseverabat, se astate summo mane cum servo suo iter facientem per pascua, vidisse quendam sibi optime notum, qui equae sese nefarie commisceret. Se obstupescitum reflexisse iter, pulsavisse aedes illius, quem putabant se vidisse, atque certo comperiisse, quod ille cubiculo suo nunquam egressus esset. Et nisi omnia diligenter explorasset, bonus & honestus vir in carcerem detrusus & tormentis subiectus fuisset. Hanc historiam ideo recito, ut JUDICES in huiusmodi casibus CAUTI sint. Diabolus enim hac via saepe innocentibus insidiatur. Uxor Henrici secundi Imperatoris, Chuegunda, suspecta fuit de adulterio, rumoresque sparsi, quod nobili quodam juvene in aula nimis familiariter uteretur. Diabolica enim illius juvenis species à cubiculo Augustae egrediens, saepe conspecta fuit. Illa postea calcando ignitos vomeres, absque ullo pedum detrimento, suam innocentiam declaravit. Quid ego de istis historiis sentiam, ex disputatione facile patebit. Non tamen suaderem iudici, ut hodie ejusmodi cautelam pro ratione decidendi asserat, etiam apud Pontificios, nec Advocato, ut in*

eâ

eâ fundamentum ponat defendendorum inquisitorum, nisi hi forte æquè faventes Judices habeant, uti Chune-gunda imperatrix. Nam probatio quidem innocentie per ignitos vomeres, hodiè, etiam apud Pontificios, cautelam illam non adjuvabit.

FINIS.

50 De usu pract. arithm. contin. in no. 3. per v. imp. 1600

Halle, Diss., 1711 T-2

ULB Halle
005 387 418

3

Sb

Pr. 18. num. 54. 2. 4. 19. 9.

Q. F. F. S. 1711
INAUGURALIS JURIDICA, 220
DE

RESCIN- CONTRACTU IONIS OB METUM CTRORUM,

QUAM

MAGNIFICENTISSIMO,
PRINCIPE AC DOMINO,
PO WILHELMO,
Æ, MARCHIONE BRANDEN-
CAT. MAGDEB. GUBERNATORE,

&c. &c.

PRÆSIDE
IANO THOMASIO,
ESTATIS BORUSSIÆ CONSILIA-
SITATIS FRIDERICIANÆ DIRECTO-
MARIO, FACULTATIS JURIDICÆ ORDI-
IO, ET h. t. DECANO,

LICENTIA

QUE JURE HONORES OBTINENDI,
MA FRIDERICIANA,
UDITORIO MAJORI
meridianis d. 10. April. MDCCXI.
uditorum examini submittit

MANUEL HAMILTON,
POMERANUS.

ALÆ MAGDEBURGICÆ,
I HENCKELL, Acad. Typogr. 1725.

